

Было б жаданне!

адпачыць і зарабіць каникулы ў горадзе:

Адразу пасля фінішу чарговага навучальнага года шматтысячная армія школяроў разыходзіцца на тры летнія месяцы хто куды. Адно едуць з бацькамі на замежныя курорты, іншыя адпраўляюцца ў лагер адпачынку, а хтосьці па розных прычынах бавіць час у горадзе. Каб падлеткі не бадзяліся цэлымі днямі абы-дзе, а заняліся карыснай справай, некаторыя бацькі пачынаюць шукаць для іх пасільную працу. А заадно і прывучаюць да дарослага жыцця.

— Свае першыя грошы я зарабіў шэсць гадоў таму. Мне тады было пятнаццаць, — расказвае студэнт Сяргей. — Тата працаваў на невялічкім заводзе і ўладкаваў мяне туды дворнікам на палову стаўкі. З мінусяў адзначу тое, што ўставаць

даводзілася а палове шостаў раніцы. Усё-такі ехаць праз увесь горад, а рабочы дзень у мяне пачынаўся а сёмай. Чатыры гадзіны зранку мятлой адмахаў, а пасля вольны. Так я за два месяцы зарабіў суму, крыху большую за дзвесце долараў. Даклаў невялічкія зберажэнні ад школьных сняданкаў — і набыў сабе выдатны па тых часах мабільны тэлефон.

Але ж бацькі не заўсёды могуць уладкаваць падлетка да сябе на працу. Звязана гэта і з вытворчай спецыфікай, і з пэўнымі абмежаваннямі па ўзросце. І што застаецца рабіць юнакам і дзяўчатам?

Выхад просты — звяртацца ў раённы цэнтр занятасці. Менавіта туды сцякаецца ўся інфармацыя аб вакансіях у горадзе. У камп'ютарнай базе змяшчаюцца і патрабаванні да шукальнікаў працы...

Дык вось, вакансіі для 14-16-гадовых падлеткаў ёсць. Праўда, з першага разу іх удалося адшукаць не так і шмат. Грошы прапа-ноўваюць для дарослага невялікія,

але для падлетка неаблія — паўтара-два мільёны рублёў. Выбар прафесій, вядома, абмежаваны — расклейшчык аб'яў, прадавец на летні сезон, пешы кур'ер, мерчандайзер... А вось дворнікаў бяруць чамусьці толькі з атэстатам аб сярэдняй адукацыі.

Усё было б добра, аднак узнікла адно пытанне. Той жа чатырнацца-

ды больш гібкі. Зарплату абяцаюць здзельную. Дзе-нідзе за тысячу расклееных лісткаў заплацяць сто тысяч рублёў.

— На кішэнныя выдаткі падлеткі могуць зарабіць улетку ў звычайных школах ці ў цэнтрах пазашкольнай працы. Напрыклад, за зборку ці рамонт мэблі, прыбіранне смецця ў будынку ці на школьным

Мінгарвыканкама. — Арганізаваныяны за кошт сродкаў дзяржаўнага пазабюджэтнага фонду сацыяльнай абароны насельніцтва Міністэрства працы і сацыяльнай абароны краіны, мясцовых бюджэтаў і непасрэдна саміх наймальнікаў. Уладкавацца ж падлетку на працу проста — дастаткова зарэгістравацца ў раённым цэнтры занятасці, дзе яму выдадуць накіраванне на патрэбны аб'ект.

У сярэднім 15-гадовы падлетак можа разлічваць на зарплату ў 887 тысяч за поўны адпрацаваны месяц. Тыя ж, хто мае ў кішэні атэстат аб сярэдняй адукацыі, могуць атрымаць прыкладна 1 млн 350 тысяч, паколькі ў іх значна большы выбар месцаў для працаўладкавання. Зрэшты, гэтыя сумы не лімітаваны. Так, некаторыя арганізацыі прамысловасці, гандлю, жыллёва-камунальнай гаспадаркі гатовы плаціць падлеткам ад 1,5 мільёна. Таму праблем з пошукам занятку на лета няма. Было б жаданне!

Валяр'ян ШКЛЕННИК.

Уласны кашалёк

ЛЕТА ЯСНАЕ МАНИЦЬ РУБЛЁМ, або Як падлетку вырашыць праблему «кішэнных грошай»

Лета — час, калі школьнікі не толькі адпачываюць, але і спрабуюць зарабіць свае першыя ўласныя грошы. Як? У адпаведнасці са сваімі здольнасцямі і магчымасцямі...

ПРАДАЕ КВАС

— Летам шукала працу: не хацелася паміж 10-м і 11-м класамі губляць час, ды і зарабіць нешта было б няблага. У інтэрнэце знайшла аб'яву пра вакансію прадаўца квасу. Патэлефанавала, пад'ехала ў офіс, там аформіла дакументы, выбрала «кропку» (месца, дзе потым працавала) і прайшла элементарны інструктаж. Які тэрмін годнасці квасу, да якой рыскі наліваць... Дарэчы, санкіжку не вельмі патрабавалі, хапіла даведкі з паліклінікі, што здаровая. Выйшла на працу: з 9-й да 21-й гадзіны квас прадаваць. Тым летам плацілі па 100 тысяч за дзень, ну і плюс невялічкі працэнт з кожнай бочкі. Працавала, вядома, не адна: чаргаваліся са зменшчыцай па графіку «як дамовіліся». Нядрэнная праца, хіба што сумнавата і вельмі гарача летам. Затое прачытала шмат кніжак, пакуль сядзела і чакала наступнага кліента, — расказвае Ліза Таран (17 гадоў).

ЗАБІВАЕ ЦВІКІ

— Працаваў на заводзе «праз знаёмства». Забіваў цвікі. Аплата — здзельная (чытай: працаваў шмат, інтэнсіўна і без перапынкаў!),

таму за 8 рабочых дзён «падняў» 800 тысяч. Цікава было толькі першыя некалькі дзён. Потым надакучыла, не цярпелася хутчэй скончыць працу і вярнуцца дадому. Не вельмі стамляўся, больш проста хацелася змяніць абстаноўку. Добрая праца, калі трэба хутка зарабіць, але ўсё жыццё так працаваць — не, ніколі! — прыгадае ўласны досвед Арсеній Ворган (16 гадоў).

РАСКЛЕЙВАЕ АБ'ЯВЫ

— Я цэлы месяц устала ў 6 гадзін раніцы і ішла расклеіваць аб'явы. Плацілі малавата (можа, рублёў па сто за лісток), але мне проста падабалася зарабляць уласныя грошы. Вядома, не паўсядзённая праца, з якой можна карміцца і жыць, але цікавы эксперымент. Калі я распавяла сябрам, куды пайшла працаваць, усе здзівіліся: у цябе, маўляў, і так бацькі не бедныя, нашто яшчэ такія пакуты... Якія пакуты? Я сябе паўгода не магла прымусяць заняцца бегам па раніцах. А тут ужо прыйшлося, абавязак. І бегала, і грошы атрымлівала, — смеецца Кацярына Лазняк (15 гадоў).

ГАНДЛЮЕ МАРОЗІВАМ

— Доўга шукала працу на лета, пачала яшчэ вясной. Пыталася ў знаёмых, пераглядала аб'явы ў інтэрнэце, усё ніяк не магла знайсці прыдатную. То занадта мала плацяць, то я не падыходжу — ці вельмі маладая, ці таму, што без адукацыі. Нарэшце знайшла аб'яву — прадавец марозіва. Бацькі кіёскі з марозівам розных гатункаў, якое шарыкамі накладваюць у ражкі і бяруць утрая даражэй? Я ў такім прапрацавала з месяц. Графік — з 10 да 19 гадзін, выхадныя дагаворныя, у дзень плацілі 80 тысяч. Спачатку, вядома, пабойвалася працаваць з вялікімі грашымі (у спякотныя дні дзённая каса была больш за 2 мільёны), а потым прывыкла і нават стала атрымліваць

задавальненне, — дзеліцца Таццяна Ваславёнак (16 гадоў).

ПЕРАПІСВАЕ РЭКЛАМУ

— Да нас яшчэ ў 10-м класе прыйшлі нейкія хлопцы-студэнты, напісалі на дошцы свой e-mail і прапанавалі працу тым, хто добра ведае рускую мову. Завецца гэта рэрайтынг, а праца даволі простая: трэба для ўсялякіх сайтаў, якія прапануюць розныя паслугі, тавары, пісаць рэкламныя тэксты. «Як можна нашай мэбляй у розных стылях аформіць кватэру...», напрыклад. Вядома, прыдумляць кучы такіх тэкстаў ніхто б самастойна не стаў, таму іх трэба было перапісваць. Табе іх капіруюць з іншых сайтаў, а ты перапішы іншымі словамі, іншыя назвы паўстаўляй — вось і ўся праца. Не вельмі складана, больш моцна. Плацілі не вельмі шмат спачатку, па 2 тысячы рублёў за тысячу знакаў. Але ж вось перапішаш дзясяткаў такіх тэкстаў — і сотня ў кішэні. Падчас вучобы — нядрэнная падпрацоўка. А летам я ўжо паглядзела ў інтэрнэце, знайшла аналагічную працу, але па лепшым тарыфе, перапісвала недзе па 20 тысяч знакаў кожны дзень. За месяц зарабіла больш за тры мільёны, — сцвярджае Ганна Троніна (17 гадоў).

РАССТАЎЛЯЕ ТАВАР

— Знайшла аб'яву на нейкім сайце аб працы ў прадуктовай краме. Трэба расстаўляць прадукты на паліцах, калі што — рэзаць хлеб, каўбасу. Дапамагаць, карацей. Плацілі добра: з усялякімі надбаўкамі, калі даводзілася заставацца даўжэй, калі замяняла кагосьці, калі прыбытак быў добры ў краме. Уражанні? Стамлялася моцна спачатку за цэлы дзень, затое хоць было чым заняцца, не змарнавала проста так усё лета. Навошта пайшла? Ну, як усе: каб не зусім бескарысна час правесці і пры гэтым не сядзець на шыі ў бацькоў хатцы б летам. Афійцыйны аклад быў недзе каля двух мільёнаў, ды яшчэ прэміі... За два месяцы працы атрымала даволі шмат: тэлефон сабе купіла, усё лета сама сябе карміла, ну і на адзенне восенню таксама хапіла, — падсумоўвае вынікі сваёй падпрацоўкі Паліна Паслед (17 гадоў).

А нехта нават зарабляе не самым «правільным» для падлетка спосабам, але да-

волі ўдала. Як, напрыклад, Ігар Мядзведзь (16 гадоў), які...

ГУЛЯЕ Ў ПОКЕР У ІНТЭРНЭЦЕ

— У большасці ў галовах пры спалучэнні слоў «карты, грошы, гульня» часцей за ўсё адбываецца «дэтанцыя», і ніякія тлумачэнні, што покер бліжэй да спартыўных, чым да азартных гульняў, не дапамагаюць, — распавядае пра свой незвычайны занятак Ігар. — Пачынаў гуляць, выйграўшы пару долараў у віктарыне (нічога не ўкладваў), і потым паціху «разгойдваўся» да бягучых \$650 (узімку было толькі 100). Гэта, вядома, не гульня ў казіно, стаўкі невялікія, максімум долар-два (каб не абанкруціцца), і зарабляць усур'ёз пачынаеш толькі тады, калі добра ўмееш гуляць і маеш вопыт. Трэба ўлічваць, што шанцаванне таксама мае месца, і таму нярэдка здараюцца дні, калі ты гуляеш добра, але ўсё роўна прайграеш, а нехта гуляе дрэнна, і пры гэтым выйграе. Аднак чым больш гуляеш, тым менш фактар удачы адбіваецца на выніку. Зараз я ў вольны час зарабляю недзе 2-3 долары ў гадзіну. Планую за лета нядрэнна падзарабіць. Бацькі спачатку вельмі недаверліва ставіліся да гэтага майго «хобі», але калі я пераадолеў планку ў \$100, яны зразумелі, што гэта не пустая трата часу. Зараз, калі яны ўжо ведаюць, што я акуратна стаўлюся да грошай, не дам сабе абанкруціцца, нават заахвочваюць мяне. Дарэчы, усе сайты, дзе можна гуляць на грошы, пільна сочаць за ўзроставым цензам 18+. Тут мне дапамог бацька — у сеціве я з яго «данымі» гуляю.

Кацярына ЖОРВА. Фота Надзеі БУЖАН.